Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

12. februar 2015 *

»Præjudiciel forelæggelse — social sikring — forordning (EØF) nr. 1408/71 — forsikring ved alderdom og dødsfald — artikel 46a, stk. 3, litra c) — fastsættelse af ydelser — nationale antikumulationsregler — undtagelse — begrebet »frivillig eller frivillig fortsat forsikring« — national pension i henhold til en tvungen forsikringsordning — mulighed for at anmode om fritagelse for tilslutning i en vis periode — omfanget af en attest, der er udstedt af den kompetente institution i en anden medlemsstat — forordning (EF) nr. 574/72 — artikel 47«

I sag C-114/13,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Arbeidshof te Antwerpen (Belgien) ved afgørelse af 4. marts 2013, indgået til Domstolen den 11. marts 2013, i sagen:

Theodora Hendrika Bouman

mod

Rijksdienst voor Pensioenen,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, A. Tizzano, og dommerne A. Borg Barthet, E. Levits, M. Berger (refererende dommer) og F. Biltgen,

generaladvokat: M. Szpunar

justitssekretær: A. Calot Escobar,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Theodora Hendrika Bouman ved advocaat W. van Ophuizen

— den belgiske regering ved M. Jacobs og L. Van den Broeck, som befuldmægtigede, bistået af advocaat T. Jansen

— Europa-Kommissionen ved M. van Beek og V. Kreuschitz, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 4. marts 2014,

* Processprog: nederlandsk.

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 46a, stk. 3, litra c), i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, som ændret og ajourført ved Rådets forordning (EF) nr. 118/97 af 2. december 1996 (EFT 1997 L 28, s. 1), som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1992/2006 af 18. december 2006 (EUT L 392, s. 1, herefter »forordning nr. 1408/71«).

2 Anmodningen er indgivet inden for rammerne af en tvist mellem Theodora Hendrika Bouman og Rijksdienst voor Pensioenen (det nationale pensionskontor, herefter »Rijksdienst«) vedrørende Rijksdiensts revurdering i 2009 af sin afgørelse af 10. juli 1969 om tildeling af efterladtepension til Theodora Hendrika Bouman og en anmodning om tilbagebetaling af de ydelser, der med urette var blevet udbetalt.

Retsforskrifter

EU-retten

3 Artikel 15 i forordning nr. 1408/71, der har overskriften »Regler om frivillig forsikring eller frivillig fortsat forsikring«, bestemmer følgende:

»1. Artikel 13 til 14d finder ikke anvendelse på frivillig eller frivillig fortsat forsikring, medmindre der i en medlemsstat inden for en af de i artikel 4 omhandlede områder kun findes en frivillig forsikringsordning.

2. Hvor anvendelsen af to eller flere medlemsstaters lovgivning medfører samtidigt medlemsskab

— af en tvungen forsikringsordning og af en eller flere ordninger for frivillig eller frivillig fortsat forsikring, er den pågældende alene omfattet af den tvungne forsikringsordning,

— af to eller flere ordninger for frivillig eller frivillig fortsat forsikring, kan den pågældende kun optages i den ordning for frivillig eller frivillig fortsat forsikring, som han har valgt at være tilknyttet.

3. Såfremt det drejer sig om invaliditet, alderdom eller dødsfald (pensioner), kan den pågældende dog optages i en medlemsstats ordning for frivillig eller frivillig fortsat forsikring, selv om han er omfattet af en anden medlemsstats tvungne forsikring, for så vidt der i den førstnævnte stat er udtrykkelig eller stiltiende hjemmel til en sådan dobbeltforsikring.«

4 Artikel 46a (11) med overskriften »Almindelige bestemmelser om nedsættelse, midlertidig inddragelse eller bortfald af ydelser ved invaliditet, alderdom eller til efterladte i henhold til medlemsstaternes lovgivning« bestemmer følgende:

»1. Ved sammenfald af ydelser af samme art forstås i dette kapitel: sammenfald af ydelser ved invaliditet, alderdom og til efterladte, som beregnes eller udregnes på grundlag af forsikrings- og/eller bopælsperioder, der er tilbagelagt af en og samme person.

2. Ved sammenfald af ydelser af forskellig art forstås i dette kapitel: sammenfald af ydelser, der ikke kan betragtes som ydelser af samme art i den i stk. 1 nævnte forstand.

3. Ved anvendelse af bestemmelser i en medlemsstats lovgivning om, at en ydelse skal nedsættes, stilles i bero eller bortfalde, når der samtidig består ret til en ydelse ved invaliditet, alderdom eller til efterladte og en ydelse af samme art eller en anden ydelse eller andre indtægter, gælder følgende regler:

a) [D]er tages kun hensyn til ydelser, der er erhvervet ret til efter lovgivningen i en anden medlemsstat, eller andre indtægter, der er opnået i en anden medlemsstat, såfremt lovgivningen i førstnævnte medlemsstat indeholder bestemmelser om medregning af ydelser eller indtægter, der er opnået i udlandet.

b) [D]er tages hensyn til det ydelsesbeløb, der skal udbetales af en anden medlemsstat inden fradrag af skat, sociale sikringsbidrag og andre individuelle indeholdelser.

c) [D]er tages ikke hensyn til det ydelsesbeløb, som der er erhvervet ret til efter lovgivningen i en anden medlemsstat, og som udredes på grundlag af en frivillig eller en frivillig fortsat forsikring.

d) [S]åfremt der anvendes bestemmelser om nedsættelse, midlertidig inddragelse eller bortfald i henhold til en enkelt medlemsstats lovgivning, fordi den pågældende modtager ydelser af samme eller af anden art i henhold til andre medlemsstaters lovgivning eller andre indtægter, der er erhvervet på andre medlemsstaters område, kan ydelsen efter førstnævnte medlemsstats lovgivning højst nedsættes med et beløb, der svarer til beløbet for de ydelser, der skal udredes efter de andre medlemsstaters lovgivning, eller for de indtægter, der er erhvervet på disses område.«

5 Artikel 47 i Rådets forordning (EØF) nr. 574/72 af 21. marts 1972 om regler til gennemførelse af forordning (EØF) nr. 1408/71 (EFT 1972 I, s. 149), som ændret ved Rådets forordning (EØF) nr. 1248/92 af 30. april 1992 (EFT L 136, s. 7, herefter »forordning nr. 574/72«), bestemmer følgende:

»Beregning af de ydelsesbeløb, der svarer til forsikringsperioder tilbagelagt efter en frivillig eller frivillig fortsat ordning

Institutionen i hver medlemsstat beregner i henhold til den for denne institution gældende lovgivning det beløb, der svarer til forsikringsperioder tilbagelagt efter en frivillig eller frivillig fortsat ordning, som i henhold til forordningens artikel 46a, stk. 3, litra c), ikke er undergivet reglerne om nedsættelse, midlertidig inddragelse eller bortfald af ydelser i en anden medlemsstat.«

Nationale bestemmelser

Belgisk ret

6 Artikel 52, stk. 1, i Koninklijk besluit van 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers (kongelig bekendtgørelse af 21.12.1967 om almindelige bestemmelser for arbejdsophørs- og efterladtepension for arbejdstagere, *Belgisch Staatsblad*, 16.1.1968, s. 441) fastslår følgende:

»Når den efterlevende ægtefælle kan gøre krav på dels en efterladtepension i henhold til pensionsordningen for arbejdstagere, dels en eller flere arbejdsophørspensioner eller enhver anden ydelse, der sidestilles hermed, i henhold til pensionsordningen for arbejdstagere eller i henhold til en anden eller flere andre pensionsordninger, kan efterladtepensionen kun kumuleres med disse arbejdsophørspensioner op til et loft svarende til 110% af beløbet for den efterladtepension, som ville være blevet tilkendt den efterlevende ægtefælle for et fuldt erhvervsforløb.«

Nederlandsk ret

7 Algemene Ouderdomswet (lov om almindelige regler for alderspension, Stb. 1956, nr. 281, herefter »AOW«) fastsætter en tvungen forsikring bl.a. for samtlige nederlandske statsborgere, der opholder sig i Kongeriget Nederlandene og endnu ikke er fyldt 65 år. Der skal i denne henseende betales et ikke-indkomstrelateret socialbidrag. I et begrænset antal tilfælde er der dog undtagelser fra denne hovedregel, og den forsikrede kan anmode om en fritagelse for den tvungne forsikring.

8 Artikel 22 i Besluit beperking en uitbreiding kring verzekerden volksverzekeringen (kongelig bekendtgørelse af 24.12.1998 om begrænsning af og udvidelse af kredsen af forsikrede under folkeforsikringerne, Stb. 1998, 746, herefter »den nederlandske bekendtgørelse«) bestemmer følgende:

»En borger, der har bopæl, men ikke arbejder i Nederlandene, og som har ret til en ydelse i henhold til en udenlandsk lovbestemt eller ikke-lovbestemt socialsikringsordning eller i henhold til en international organisations ordning, fritages – efter anmodning – af den nationale forsikringsinstitution for at tegne forsikringen i henhold til lov om almindelig alderdomsforsikring [Algemene Ouderdomswet], den almindelig lov om efterladteforsikring [Algemene nabestaandenwet] og lov om almindelige børnetilskud [Algemene Kinderbijslagwet], så længe denne:

a) har en permanent og eksklusiv ret til en ydelse nævnt i den indledende del af denne bestemmelse, og det månedlige beløb for denne ydelse udgør mindst 70% af det beløb, der er fastsat i artikel 8, stk. 1, litra a), i Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag [lov om mindsteløn og feriepenge] eller

b) foruden ydelsen omhandlet i litra a) har ret til en nederlandsk socialsikringsydelse, og at det samlede månedlige beløb af denne ydelse og en udenlandsk lovbestemt eller ikke-lovbestemt ydelser eller en international organisations ydelse udgør mindst 70% af det beløb, der er fastsat i artikel 8, stk. 1, litra a), i Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag, og at den udenlandske ydelse eller den internationale organisations ydelse er højere eller lig med den nederlandske ydelse.«

Tvisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

9 Theodora Hendrika Bouman, der er født den 2. juni 1942, er en nederlandsk statsborger, som boede i Nederlandene indtil den 23. juni 1957, og hun har efter denne dato boet i Belgien indtil den 3. februar 1974.

10 Da hun var gift med en belgisk statsborger, der afgik ved døden den 3. august 1968, har hun siden den 1. september 1969 modtaget en belgisk efterladtepension, som hun fik tildelt på grundlag af en afgørelse fra Rijksdienst af 10. juli 1969.

11 Siden da har Theodora Hendrika Bouman aldrig haft egne indtægter fra erhvervsmæssige aktiviteter.

12 Efter at Theodora Hendrika Bouman vendte tilbage til Nederlandene, har hun i henhold til AOW betalt til en nederlandsk alderspension (herefter »AOW-pensionen«).

13 For de sidste fire år forud for pensionsalderen, dvs. fra den 1. august 2003, anmodede Theodora Hendrika Bouman om – og opnåede på grundlag af artikel 22 i den nederlandske bekendtgørelse – en fritagelse for tilslutning til AOW-forsikringen. Hun ophørte således med at betale til den nederlandske socialsikringsordning, hvilket har medført, at hendes AOW-pension ikke er fuldstændig.

14 Fra og med den 1. juni 2007, da hun nåede pensionsalderen, har hun modtaget en ufuldstændig AOW-pension.

15 Rijksdienst meddelte ved afgørelse af 4. februar 2009 Theodora Hendrika Bouman sin afgørelse om at fratrække den nævnte AOW-pension fra hendes belgiske efterladtepension med virkning fra den 1. juni 2007 og igangsætte en tilbagesøgning af det uretmæssigt udbetalte beløb angående den sidstnævnte pension på indtil 2 271,81 EUR.

16 Den 4. maj 2009 indbragte Theodora Hendrika Bouman denne afgørelse for Arbeidsrechtbank te Antwerpen (arbejdsretten i Antwerpen).

17 Sociale Verzekeringsbank (den nationale forsikringsinstitution, herefter »SVB«) blev som kompetent myndighed anmodet om at afgøre, om den ydelse, som Theodora Hendrika Bouman modtog, blev givet på grundlag af en frivillig eller frivillig fortsat forsikring.

18 Ved skrivelser af 31. juli 2009 og 15. juni 2010 anførte SVB, at AOW-pensionen i princippet er en tvungen forsikring, og at det kun i to tilfælde drejer sig om en frivillig eller frivillig fortsat forsikring. For det første, såfremt der inden for et år efter begyndelsen af den første tvungne forsikring anmodes om regularisering af tidligere ikke forsikrede perioder, eller, for det andet, såfremt der inden for et år efter udløbet af den tvungne forsikring søges om tilladelse til frivilligt at fortsætte forsikringen. I begge tilfælde skal der rettes anmodning til SVB, og der er ifølge SVB ingen tvivl om, at Theodora Hendrika Bouman aldrig har benyttet sig af denne mulighed for en frivillig eller frivillig fortsat forsikring.

19 SVB konkluderede derfor, at Theodora Hendrika Boumans AOW-pension ikke følger af en frivillig forsikringsperiode, men i sin helhed udgøres af tvungne forsikringsperioder.

20 Da Arbeidsrechtbank te Antwerpen på materielt grundlag forkastede sagen ved dom af 6. maj 2010, appellerede Theodora Hendrika Bouman afgørelsen til Arbeidshof te Antwerpen (arbejdsretten i Antwerpen).

21 Arbeidshof te Antwerpen, der støtter sig på dom Knoch (C-102/91, EU:C:1992:303, præmis 53), er af den opfattelse, at det påhviler den at efterprøve SVB's attest. Da Arbeidshof te Antwerpen er i tvivl om, hvorvidt SVB's synspunkt er i overensstemmelse med artikel 46a, stk. 3, litra c), i forordning nr. 1408/71, er den af den opfattelse, at den er kompetent til at behandle dette spørgsmål i forbindelse med tvisten i hovedsagen.

22 På den baggrund har Arbeidshof te Antwerpen besluttet at udsætte sagen og stille Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Skal den del af en AOW-ydelse, der udbetales til en nederlandsk hjemmehørende, og som er baseret på en forsikringsperiode, hvori denne nederlandske hjemmehørende på simpel anmodning kan ophæve sin tilslutning til den nederlandske ordning og hermed bidragspligten, hvilket vedkommende i en bestemt periode også faktisk gjorde, betragtes som en ydelse, der udredes på grundlag af en frivillig fortsat forsikring i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 46a, stk. 3, litra c), i forordning nr. 1408/71, således at der ikke skal tages hensyn til den ved anvendelsen af antikumulationsbestemmelsen i artikel 52, stk. 1, nr. 1, i den belgiske kongelige bekendtgørelse af 21. december 1967 om almindelige regler for alders- og efterladtepension til arbejdstagere?«

Om det præjudicielle spørgsmål

Indledende bemærkninger

23 I den foreliggende sag kommer anmodningen om fortolkningen af EU-retten fra en medlemsstats ret, der er i tvivl om, hvorvidt det synspunkt, der er udtrykt i det af SVB udstedte dokument, hvori det fastslås, at AOW-pensionen ikke følger af en frivillig forsikringsperiode, men i sin helhed udgøres af tvungne forsikringsperioder, er i overensstemmelsen med EU-retten.

24 Hvad angår spørgsmålet, om en anden medlemsstats institutioner er bundet af en sådan attest, der er udstedt i medfør af artikel 47 i forordning nr. 574/72, skal det bemærkes, at Domstolen har fastslået, at en attest, udstedt af medlemsstatens kompetente institution, om de forsikrings- eller beskæftigelsesperioder, den pågældende person har tilbagelagt som arbejdstager efter lovgivningen i en anden medlemsstat, ikke er et uigendriveligt bevis, hverken over for en anden medlemsstats kompetente institution eller over for denne sidstnævntes domstole (jf. i denne retning domme Knoch, EU:C:1992:303, præmis 54, og Adanez-Vega, C-372/02, EU:C:2004:705, præmis 36 og 48).

25 Det følger af denne retspraksis, at da de belgiske myndigheder i hovedsagen skal tage hensyn til de forsikringsperioder, der er tilbagelagt efter den nederlandske lovgivning, med henblik på at fastsætte omfanget af Theodora Hendrika Boumans rettigheder, således som disse følger af de belgiske antikumulationsregler, kan den forelæggende ret frit kontrollere indholdet af den af SVB udstedte attest i relation til dens forenelighed med EU-retten, bl.a. i henhold til de relevante regler i forordning nr. 1408/71.

26 Denne konklusion ændres ikke som følge af, at Domstolen har fastslået, at en attest, der er udstedt i medfør af bestemmelserne i afsnit III i forordning nr. 574/72 med overskriften »Gennemførelse af forordningens bestemmelser om, hvilken lovgivning der skal anvendes«, dvs. E 101-attesten, binder de sociale sikringsinstitutioner og domstolene i den medlemsstat, hvori de pågældende arbejdstagere er udstationeret – så længe den ikke er trukket tilbage eller erklæret ugyldig af de myndigheder i medlemsstaten, der har udstedt den – for så vidt som den bekræfter disse arbejdstageres tilknytning til den sociale sikringsordning i den medlemsstat, hvor deres virksomhed har hjemsted (jf. i denne retning domme FTS, C-202/97, EU:C:2000:75, præmis 55, og Herbosch Kiere, C-2/05, EU:C:2006:69, præmis 26 og 31).

27 Det skal herved konstateres, at selv om begrænsningen af domstolsprøvelsen af gyldigheden af et sådant administrativt dokument – for så vidt angår angivelsen af de omstændigheder, som attesten er udstedt på grundlag af – (jf. dom Herbosch Kiere, EU:C:2006:69, præmis 32) er begrundet i retssikkerhedshensyn, kan en sådan løsning ikke automatisk anvendes på en attest som den, der er udstedt af SVB i hovedsagen. Når den pågældende medlemsstats myndigheder skal fastsætte den pågældendes rettigheder, der følger af denne medlemsstats lovgivning, skal de nemlig også have muligheden for at kontrollere alle relevante forhold, der følger af de dokumenter, der er udarbejdet af den udstedende myndighed i hjemlandet.

28 På baggrund af det ovenstående må det fastslås, at den forelæggende ret kan forelægge Domstolen et præjudicielt spørgsmål som det i hovedsagen omhandlede, der omhandler prøvelsen af, hvorvidt en attest, der er udstedt af en anden medlemsstats myndighed i forbindelse med anvendelse af nationale antikumulationsregler, er forenelig med EU-retten.

Om det præjudicielle spørgsmål

29 Med spørgsmålet ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 46a, stk. 3, litra c), i forordning nr. 1408/71 skal fortolkes således, at den omfatter den del af ydelsen, der følger af en forsikringsperiode, i hvilken den pågældende havde ret til at opnå en fritagelse for tilslutning til den tvungne forsikring, i det tilfælde, hvor en sådan tilslutning i den pågældende periode påvirker størrelsen af socialsikringsydelsen.

30 Det skal fastslås, at begrebet »frivillig eller frivillig fortsat forsikring« hverken er præciseret i artikel 46a, stk. 3, litra c), i forordning nr. 1408/71 eller i andre bestemmelser i denne forordning.

31 I denne sammenhæng skal fastlæggelsen af betydningen og rækkevidden af disse udtryk i følge fast retspraksis ske under hensyntagen til både den pågældende EU-retlige bestemmelses ordlyd og den sammenhæng, hvori den indgår (jf. i denne retning domme BLV Wohn- und Gewerbebau, C-395/11, EU:C:2012:799, præmis 25 og Lundberg, C-317/12, EU:C:2013:631, præmis 18), samt de mål, der forfølges med den ordning, som den er en del af (jf. bl.a. dom Lundberg, EU:C:2013:631, præmis 19), og i den foreliggende sag denne forordnings tilblivelse (jf. analogt dom Pringle, C-370/12, EU:C:2012:756, præmis 135).

32 Hvad angår ordlyden af artikel 46a, stk. 3, litra c), i forordning nr. 1408/71 skal det nævnes, at Domstolen har fastslået, at selv om en sammenligning af de forskellige sprogversioner af begrebet »frivillig eller frivillig fortsat forsikring« viser uoverensstemmelser, fremgår det under alle omstændigheder, at disse sprogversioner har til hensigt at dække alle forsikringsformer af frivillig karakter (dom Liégeois, 93/76, EU:C:1977:50, præmis 12-14).

33 Angående den sammenhæng, som artikel 46a, stk. 3, litra c), i forordning nr. 1408/71 indgår i, skal det bemærkes, at ifølge en fast retspraksis indførte forordning nr. 1408/71 regler om samordning af de nationale ordninger for social sikring og fastsatte i afsnit II reglerne om, hvilken lovgivning der skulle anvendes. Disse regler har ikke alene til formål at forhindre, at personer mister deres beskyttelse med hensyn til social sikring, fordi ingen lovgivning finder anvendelse på dem, men ligeledes, at de berørte alene er undergivet socialsikringen i én medlemsstat for at undgå, at forskellige landes lovgivninger overlapper hinanden med de deraf følgende forviklinger (jf. dom I, C-255/13, EU:C:2014:1291, præmis 40 og den deri nævnte retspraksis).

34 I overensstemmelse med artikel 15, stk. 1, i forordning nr. 1408/71 finder disse regler om samordning dog ikke anvendelse på frivillig eller frivillig fortsat forsikring, medmindre der i en medlemsstat inden for det omhandlede område kun findes en frivillig forsikringsordning.

35 Endvidere er det ubestridt, at de generelle bestemmelser, som er indeholdt i afsnit II i forordning nr. 1408/7 kun finder anvendelse, i det omfang de særlige bestemmelser om de enkelte arter af ydelser i forordningens afsnit III ikke bestemmer andet (jf. bl.a. dom Aubin, 227/81, EU:C:1982:209, præmis 11).

36 Dette er imidlertid tilfældet i hovedsagen, idet pensionsmodtagerne er underlagt en særlig ordning i henhold til afsnit III, kapitel 3, i forordning nr. 1408/71 med overskriften »Alderdom og dødsfald (pensioner)«, hvorunder artikel 46a henhører. I medfør af artikel 46a, stk. 3, litra c), i forordning nr. 1408/71 finder antikumulationsreglerne således ikke anvendelse på den frivillige eller frivillige fortsatte forsikring i tilfælde, hvor disse regler er fastsat i en medlemsstats lovgivning.

37 Disse bestemmelser gør det – således som generaladvokaten har anført i punkt 42 i forslaget til afgørelse – således muligt for den person, der flytter inden for Den Europæiske Union, og som betaler bidrag til en frivillig eller frivillig fortsat forsikring med henblik på at opnå en alderspension i en anden medlemsstat, at kunne bevare de rettigheder, som følger heraf. Denne mulighed kommer til udtryk som to forskellige, men supplerende, foranstaltninger. Det betyder i denne sammenhæng, at

EU-lovgiver dels har gjort princippet mere smidigt, således at kun én national lovgivning skal finde anvendelse i en bestemt situation, dels har tilladt, at ydelser, der opnås af en person i et andet land på grundlag af en frivillig eller frivillig fortsat forsikring, ikke er underlagt antikumulationsregler, der nedsætter den ydelse, som den pågældende modtager i en anden medlemsstat.

38 Denne konstatering støttes af det formål, som forordning nr. 1408/71 forfølger, således som det fremgår af anden og fjerde betragtning hertil, som er at sikre arbejdstageres og selvstændige erhvervsdrivendes frie bevægelighed inden for Den Europæiske Union under hensyntagen til særegenhederne i de nationale lovgivninger om social sikring. Forordningen lægger med henblik herpå, som det fremgår af femte, sjette og tiende betragtning hertil, princippet om ligebehandling af arbejdstagere efter de forskellige nationale lovgivninger til grund, og det tilsigtes med forordningen at sikre ligebehandling af alle arbejdstagere, der er beskæftiget på en medlemsstats område, bedst muligt samt ikke at stille arbejdstagere ringere, når de udnytter deres ret til fri bevægelighed (dom Tomaszewska, C-440/09, EU:C:2011:114, præmis 28 og den deri nævnte retspraksis).

39 Bestemmelserne i forordning nr. 1408/71 skal således fortolkes i lyset af artikel 48 TEUF, som har til formål at lette arbejdstagernes frie bevægelighed og bl.a. indebærer, at de vandrende arbejdstagere hverken må miste retten til sociale ydelser eller tåle en nedsættelse af størrelsen af disse, fordi de har udnyttet den ret til fri bevægelighed, som tilkommer dem i henhold til EF-traktaten (jf. bl.a. domme Bosmann, C-352/06, EU:C:2008:290, præmis 29, og Hudzinski og Wawrzyniak, C-611/10 og C-612/10, EU:C:2012:339, præmis 46).

40 Ligeledes fastsætter første betragtning til forordning nr. 1408/71, at de regler om koordinering af de enkelte medlemsstaters lovgivning om social sikring, som opstilles i forordningen, indgår som led i den frie bevægelighed for personer og således skal bidrage til en forbedring af arbejdstagernes levestandard (domme Bosmann, EU:C:2008:290, præmis 30, og Hudzinski og Wawrzyniak, EU:C:2012:339, præmis 47).

41 Denne forordnings artikel 46a, stk. 3, litra c), skal – således som generaladvokaten har anført i punkt 50 i forslaget til afgørelse – som følge heraf fortolkes således, at den udelukker muligheden for, at arbejdstageren i kraft af de nationale antikumulationsregler afskæres fra at drage fordel af forsikringsperioder, der er erhvervet frivilligt efter lovgivningen i en anden medlemsstat.

42 Henset til ordlyden og den sammenhæng, hvori artikel 46a, stk. 3, litra c), i forordning nr. 1408/71 indgår, samt det formål, der forfølges hermed, bør det nævnte begreb »frivillig eller frivillig fortsat forsikring« fortolkes bredt for ikke at hindre den pågældende i at drage fordel af hele den frivillige eller frivillige fortsatte forsikringsperiode tilbagelagt efter lovgivningen i en anden medlemsstat.

43 Det skal i denne henseende bemærkes, at tilblivelsen af artikel 46a, stk. 3, litra c), i forordning nr. 1408/71 – således som generaladvokaten har anført i punkt 43 i forslaget til afgørelse – ligeledes taler for en bred fortolkning af begrebet »frivillig eller frivillig fortsat forsikring«.

44 Artikel 46, stk. 2, i forordning nr. 574/72 med overskriften »Beregning af ydelser i tilfælde af hel eller delvis sammenfald af forsikringsperioder« fastsatte, at ved anvendelsen af nationale antikumulationsregler inden for rammerne af artikel 46, stk. 3, i forordning nr. 1408/71 skulle ydelsesbeløb, der svarede til frivillige eller fortsat frivillige forsikringsperioder, ikke medregnes.

45 I dom Schaap (176/78, EU:C:1979:112, præmis 10 og 11) fastslog Domstolen, at selv om stk. 2. i artikel 46 i forordning nr. 574/72 indgår under den nævnte overskrift bør den anvendes i alle tilfælde, der falder under artikel 46, stk. 3, i forordning nr. 1408/71, således at den kompetente institution ved anvendelse af denne bestemmelse ikke må medregne ydelsesbeløb, der svarer til perioder tilbagelagt efter en frivillig eller frivillig fortsat forsikring.

46 Som det således fremgår af den af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber foreslåede ændring af artikel 46, stk. 2, i forordning nr. 1408/71 ([KOM(89) 370 endelig, s. 23), var den begrænsning, der var tilsigtet med indførelsen af artikel 46a, stk. 3, litra c), i forordning nr. 1408/71, bestemt til at efterkomme Domstolens fortolkning af denne sidstnævnte artikel.

47 En bred fortolkning af begrebet »frivillig eller frivillig fortsat forsikring« bekræftes desuden af Domstolens praksis vedrørende artikel 9, stk. 2, i forordning nr. 1408/71. Denne bestemmelse sigter mod at lette adgangen til frivillig eller frivillig fortsat forsikring ved at pålægge en medlemsstat i fornødent omfang at medregne forsikringsperioder, der er tilbagelagt efter en anden medlemsstats lovgivning, som om det drejede sig om forsikringsperioder, der var tilbagelagt efter denne første stats lovgivning, når dennes lovgivning forudsætter adgang til frivillig eller frivillig fortsat forsikring efter tilbagelæggelse af forsikringsperioder.

48 Ifølge fast retspraksis omfatter det nævnte begreb alle forsikringsformer af frivillig karakter, hvad enten der er tale om en fortsættelse af et tidligere etableret forsikringsforhold eller ej (domme Liégeois, EU:C:1977:50, præmis 12-14, og Hartmann Troiani, 368/87, EU:C:1989:206, præmis 12).

49 Hvad angår hovedsagen udgør AOW-pension – således som det fremgår af sagsakterne – i princippet en tvungen forsikring, som Theodora Hendrika Bouman automatisk har været underlagt, siden hun vendte tilbage til Nederlandene i 1974. For de fire år, inden Theodora Hendrika Bouman nåede pensionsalderen, anmodede hun imidlertid om og fik en fritagelse for tilslutning i medfør af den nederlandske bekendtgørelses artikel 22.

50 Spørgsmålet er således, om en sådan forsikring er omfattet af begrebet »frivillig eller frivillig fortsat forsikring« i henhold til artikel 46a, stk. 3, litra c), i forordning nr. 1408/71, der fortolkes bredt.

51 I modsætning til, hvad den belgiske regering har konkluderet i sit indlæg, medfører den omstændighed alene, at Theodora Hendrika Boumans tilslutning til den generelle nederlandske ordning var automatisk, men med mulighed for en fritagelse ved den pågældendes anmodning herom, ikke nødvendigvis, at den ikke kan anses for at være en frivillig eller frivillig fortsat forsikring.

52 Det skal i denne henseende konstateres – således som generaladvokaten har anført i punkt 58 i forslaget til afgørelse – at den frivillige eller valgfrie karakter af en forsikring som den i hovedsagen omhandlede kan skyldes såvel den omstændighed, at den pågældende skal anmode om tilslutning til forsikringen eller fortsættelse af forsikringen, som den omstændighed, at den pågældende har ret til at blive fritaget for tilslutningen. Begge tilfælde indebærer, at den forsikrede skal foretage et valg, og vidner om, at tilslutningen, såfremt den fortsætter, forbliver valgfri.

53 Det fremgår endvidere af forelæggelsesafgørelsen, at de af Theodora Hendrika Bouman erlagte betalinger i den periode, hvor hun havde ret til at kræve fritagelse for tilslutningen på baggrund af den nederlandske bekendtgørelses artikel 22, har sikret hende en supplerende socialsikring ved også at påvirke størrelsen af hendes AOW-pension.

54 Det skal således konstateres, at den del af ydelsen, som er baseret på en periode, hvorunder den pågældende i princippet havde ret til en fritagelse for tilslutningen, men ikke benyttede sig af denne mulighed, er omfattet af begrebet »frivillig eller frivillig fortsat forsikring« som omhandlet i artikel 46,a, stk. 3, litra c), i forordning nr. 1408/71, såfremt denne fortsatte tilslutning i den pågældende periode har påvirket forsikringsperioderne samt størrelsen af den pågældendes fremtidige alderspension.

55 Dette resultat kan ikke anfægtes af det argument, som den belgiske regering har gjort gældende i sit indlæg. Ifølge denne sidstnævnte tilsigter det nævnte begreb kun at dække perioderne uden tilslutning med det formål at mindske eller udfylde hullerne i alderspensionsdækningen, og ophøret af

tilslutningen, der medfører fritagelse for indbetaling/bidragsbetaling, har den modsatte virkning ved at skabe sådanne huller, således at en frivillig fortsat tvungen tilslutning aldrig kan være forbundet med en fritagelse.

56 Det er i denne henseende tilstrækkeligt at fastslå, at det hverken fremgår af ordlyden af artikel 46a, stk. 3, litra c), i forordning nr. 1408/71 eller af opbygningen af den nævnte forordning, at en »frivillig eller frivillig fortsat forsikring« som omhandlet i denne bestemmelse kun har til formål at udfylde hullerne i en pensionsdækning.

57 Formålet med denne bestemmelse, der består i ikke at hindre den pågældende i at drage fordel af hele den frivillige eller frivillige fortsatte forsikringsperiode tilbagelagt efter lovgivningen i en anden medlemsstat, er endvidere til hinder for en sådan snæver fortolkning af begrebet »frivillig eller frivillig fortsat forsikring«, som kun tager hensyn til et formål blandt andre, der kan forfølges af den pågældende nationale lovgivning.

58 Det skal derfor konstateres, at det nævnte begreb kan dække den mulighed, at den pågældende beslutter at fortsætte eller opsige en tvungen forsikringsordning i nogle perioder, i det omfang dette valg påvirker størrelsen af den fremtidige socialsikringsydelse.

59 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal spørgsmålet besvares med, at artikel 46a, stk. 3, litra c), i forordning nr. 1408/71 skal fortolkes således, at den omfatter den del af en ydelse, der følger af en forsikringsperiode, i hvilken den pågældende havde ret til at opnå en fritagelse for tilslutning til den tvungne forsikring, såfremt en sådan tilslutning i den pågældende periode påvirker omfanget af socialsikringsydelsen.

Sagens omkostninger

60 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

Artikel 46a, stk. 3, litra c), i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, som ændret og ajourført ved Rådets forordning (EF) nr. 118/97 af 2. december 1996, som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1992/2006 af 18. december 2006, skal fortolkes således, at den omfatter den del af en ydelse, der følger af en forsikringsperiode, i hvilken den pågældende havde ret til at opnå en fritagelse for tilslutning til den tvungne forsikring, såfremt en sådan tilslutning i den pågældende periode påvirker størrelsen af socialsikringsydelsen.

Underskrifter